

Obejmuje ona ogólny opis, zakres gatunków, diagnozę i najważniejsze szczegóły biologii. Uporządkowanie gatunków w obrębie rodzajów opiera się o najnowszą wiedzę o danej grupie. Układ taksonów wyższej rangi nie oddaje stosunków filogenetycznych. Dla każdego gatunku podano kompletną listę synonimów (ssaki łądowe) lub tylko jednostki opisane w Australii (gatunki wprowadzone i *Cetacea*). Informacje te opierają się o wcześniejsze opracowania, a także rewizje taksonomiczne dokonywane dla celów tego katalogu, co jest starannie rozróżniane i odpowiednio autoryzowane. Dalej następuje charakterystyka rozmieszczenia wedle standardowego wykazu miejscowości przypisanych do krain geograficznych lub dzielnic administracyjnych. Podano okazy typowe i ich lokalizację. Pojedynczymi słowami scharakteryzowano ekologię poszczególnych gatunków, powołując się oczywiście na źródło tych informacji.

Wszystkie dane bibliograficzne, dotyczące synonimiki, charakterystyki taksonów, rozmieszczenia i biologii są podane w pełnym brzmieniu, we wszystkich miejscach gdzie są potrzebne z zachowaniem pisowni oryginału. Katalog jest zatem doskonałym źródłem bibliograficznym o bogatej faunie ssaków kontynentu (obejmującej wraz z gatunkami udomowionymi i wprowadzonymi 330 gatunków z 41 rodzin). To podstawowe dzieło o ssakach Australii może służyć jako wzór opracowań tego typu, wykonywanych współcześnie przy użyciu nowoczesnej techniki informatycznej.

Tom jest dedykowany Jackowi A. Mahoney, zmarłemu w 1985 r., teriologowi, który w znakomitym stopniu przyczynił się do powstania tego dzieła, jako autor lub współautor wielu rozdziałów i zawartych w nich decyzji taksonomicznych, stanowiących podstawę współczesnej nomenklatury ssaków Australii.

Z. Pucek

Sterling K. B. ed., 1987: An international history of Mammalogy. Vol. I. Eastern Europe and Fennoscandia. One World Press, Bel Air Maryland, 198 pp., ISBN 0-910485-01-1, USD 25.00

Idea opracowania Międzynarodowej Historii Teriologii zrodziła się jeszcze podczas I Międzynarodowego Kongresu Teriologicznego w Moskwie (1974). Sprawa była następnie dyskutowana przy okazji kolejnych Kongresów w Brnie (1978) i w Helsinkach (1982). Przygotowanie i wydanie pierwszego tomu trwało bardzo długo i zajęło aż 12 lat. Gdy jednak ta pożyteczna idea zaczyna się materializować należy mieć nadzieję, że następne części tego zaplanowanego na około 10 tomów dzieła, będą się ukazywać w lepszym tempie.

Dzieło powstaje wysiłkiem wielu (ca. 150) wybitnych teriologów z poszczególnych krajów pod nadzorem międzynarodowej rady, w skład której wchodzi: J. Calaby, K. Curry-Lindahl, E. R. Hall, R. M. Hoffman i V. E. Sokolov. Tom pierwszy obejmuje szkice o teriologii w Finlandii (A. Forstén, H. Hyvärinen, E. Pulliainen), Polsce (K. Kowalski), Jugosławii (B. Dulič), Rumunii (V. Simionescu) i Bułgarii (Ts. Peshev). Przedmowę napisał K. Curry-Lindahl, wprowadzenie — redaktor serii — K. B. Sterling. Końcowy rozdział, pióra G. Kirka, poświęcony jest ochronie ssaków w Europie środkowej.

W słowie wstępnym redaktor serii wyjaśnia założenia tego pierwszego opracowania, zorientowanego na jedną grupę taksonomiczną. Wydaje się, że właśnie teriologia jest tą dziedziną, może jedną z kilku zaledwie, w której idea opracowania jej historii mogła się zrodzić jako pierwsza.

Zakres opracowania i ujęcie poszczególnych szkiców są zróżnicowane pod wieloma względami. Do pewnego stopnia jest to nieuniknione i wynika nade wszystko z historycznego i politycznego rozwoju poszczególnych krajów, tradycji i organizacji nauki, a także ze specyfiki zainteresowań autorów. Wpływ redaktora serii na ujęcie tematu przez poszczególnych autorów jest z założenia raczej niewielki. Różnice ujawniają się przede wszystkim w podejściu do dwu zasadniczych wątków tych szkiców: przedstawienia rozwoju teriologii w danym kraju i wskazania na najważniejsze osiągnięcia tej dziedziny wiedzy. Większość autorów starała się szczegółowo udokumentować osiągnięcia teriologii przez cytowanie oryginalnych publikacji naukowych. Szkic dotyczący Polski odpowiada raczej regułom opracowań z zakresu historii nauki i odsyła czytelnika do publikacji

przedstawiających różne aspekty rozwoju tej dziedziny. Zasługi poszczególnych badaczy i organizatorów nauki są tu stosownie podkreślone, lecz nie znajdują szczegółowego udokumentowania w źródłach bibliograficznych. Przyjęcie zasady stosowanej w innych szkiecach, niepomierne wydłużyłoby bowiem bibliografię i ten argument zapewne decydował o takim rozwiązaniu. Wydaje się, że przyszłe opracowania powinny raczej stosować ten model, gdyż dzieło to nie może zastępować bibliografii teriologicznej, choćby tylko ograniczonej do najważniejszych pozycji. Dlatego też sądzę, że bliższa współpraca redaktora z poszczególnymi autorami mogłaby przyczynić się do maksymalnego wyrównania stylu tych szkiców. Jest to jednak sprawa drugorzędna. Najważniejsze jest to, iż społeczność teriologów, w skali świata, podzielonego barierami językowymi, będzie miała możliwość spojrzenia na osiągnięcia teriologii w wielu krajach, gdzie często w niezbyt popularnych językach narodowych ukazują się prace, ważne dla rozwoju tej dziedziny wiedzy. Ułatwi to niewątpliwie wzajemne zrozumienie teriologów a także dostarczy podstawowych informacji o teriologii historykom nauki, zoologom innych specjalności czy naturalistom — amatorom. Uświadomienie sobie realnego stanu wiedzy o ssakach w poszczególnych krajach ma też istotne znaczenie dla tych, którzy użytkują populacje gatunków łownych lub zabiegają o ochronę form zagrożonych. Przegląd osiągnięć teriologii w poszczególnych krajach będzie też dobrym wstępnym rozeznaniem dla tych, którzy zamierzają poświęcić się badaniom ssaków i poszukują ukierunkowania swych zainteresowań.

Z. Pucek

Roonwal M. M., 1987: Recent Advances in Rodentology in India. Record of the Zoological Survey of India. Misc. Publ. 105: 1-126, Calcuta. USDollars 13.00

Ostatni przegląd fauny gryzoni Indii (Ellerman, 1961) wraz z uzupełnieniami M. L. Roonwala i B. Biswasa wskazywał, że na obszarze całego regionu (włącznie z Pakistanem, Nepalem, Butanem, Bangladeszem i Sri Lanką) występowało 128 gatunków i 260 podgatunków, należących do 6 rodzin i 46 rodzajów. Z tej liczby 13 gatunków ma istotne znaczenie ekonomiczne i te właśnie były najczęściej przedmiotem różnych badań. O pozostałych gatunkach istnieją zaledwie pierwsze wzmianki faunistyczno-taksonomiczne. Ogólna część przeglądu gryzoni Indii zawiera omówienie głównych kierunków badań tej grupy ssaków, głównie w okresie po II wojnie światowej. Dalej następuje analiza stopnia poznania statusu taksonomicznego, rozmieszczenia, biologii i ekologii, pasożytów, chorób, znaczenia ekonomicznego i zwalczania 13 najważniejszych z ekonomicznego punktu widzenia gatunków gryzoni i dodatkowo jeszcze 24 spośród pozostałych gatunków, których stopień zbadania jest bardzo słaby. Końcowy rozdział podkreśla problemy ważne w przyszłych badaniach gryzoni Indii, zwraca uwagę na brak podstawowych informacji o większości gatunków a także o faunie gryzoni ważniejszych regionów geograficznych tego obszaru. Autor podkreśla też podstawowe braki w zakresie gromadzenia, w tym również opanowania nowoczesnych metod przechowywania, kolekcji ssaków. Zasadnicza część opracowania zawiera bibliografię prac dotyczących gryzoni Indii. Wynika z niej, że w ciągu ostatniego ćwierćwiecza opublikowano ponad 1000 prac, lecz stopień poznania poszczególnych gatunków jest wysoce niejednorodny.

Opracowanie to jest zatem przede wszystkim cennym źródłem bibliograficznym, umożliwiającym wszystkim zainteresowanym, szybkie zorientowanie się w stopniu poznania całej fauny gryzoni Indii, a zwłaszcza jej najważniejszych przedstawicieli.

REFERENCE

Ellerman J. R., 1961: The Fauna of India, including Pakistan, Burma and Ceylon. Vol. 3. Rodentia. II+884 pp. Gov. of India, Dehli.

Z. Pucek